

OLIVERETA

Ligustrum vulgare L.

[1753, Sp. Pl. : 7] $2n = 46$

Làmina: THOMÉ, OTTO WILHELM

Flors de *Ligustrum vulgare*. Foto: JOHN DE VOS

NOMS POPULARS

Alemanys:	Gewöhnlicher liguster/Liguster/Beinholz / Gemeiner liguster / Rainweide / Tintenbeere / Tintenbeerstrauch / Zaunriegel
Anglès:	Wild privet/Common / Common privet / European privet / Prim / Privet
Àrab:	تمر حنة شائعة
Aragonès:	dentisco, legustre, pisanang, yerba de las andaderas, aligustre, dentisco, legustre, pisagang.
Armeni:	Սրկզեկի սովորական
Bable:	Cornapú
Basc/Euskera:	arbustu arrunt, arbustu arrunta, arbustu-arrunta, belchalea, beltzale, biñorría, sosakusi, sosakusia, zuhain madarikatu.
Castellà:	Aligustre/Alheña / Cornapuz / Malmadurillo / Olivilla / Trueno/ Abusto, albeña, albena, alfeña, alfena, alheña, aligustre, azahar silvestre, boje, capicuerno, cornapuz, legustio, ligustro, ligustro germánico, malamdurillo, malmadurillo, malmarudillo, matahombres, mata-hombres, olivastro, palillo duro, árbol de alheña, árbol del paraíso, sanguñera, sebe de jardín,
Català:	Olivereta/Albena / Escanyacabres / Herba dels fics / Llampuga / Llampuga blanca/ albena, albenga, alenga, alenya, alhenya, aligustre, alquena, herba dels fics, olivella, pixasang, sanguinet, troana, abreguet, belxaliá, binyorrià, rotabec, sosacusia
Danès:	Almindelig liguster/Liguster
Eslovac:	Zob vtáci
Eslovè:	Navadna kalina/Kalina navadna
Finlandès:	Aitalikusteri
Francès:	Troène commun/Troène vulgaire/Raisin de chien / Troène d'europe
Gaèlic:	Pribhéad
Gal·lès:	Prifed/Gwewydd / Pryfet / Rhyswydden / Yswyddden gyffredin
Gallec:	alfaneira, alfaneiro, alfeneiro, alfenheiro, fiadeira, fiafeira, fiaza, filseira, fusera, galiña gorda, ligustro, santantoninhas, santantoniñas, tilseira, touser.
Grec:	Λικούτρο το κοινό/ Αγριομυρτιά/ Μυρτολιά
Holandès:	Wilde liguster/Liguster
Hongarès:	Közönséges fagyal/Fagyal / Vesszős fagyal
Italià:	Ligustro comune/Ligustro/ Olivella; Mariseli; Maruseli; Sciepolâr; Scriul; Tamariz; Varuseli; Olivetta; Ischio; Conastello; Guistrico; Rovistico; Sanguinello
Japonès:	せいよういぼた
Noruec:	Liguster
Persa/Farsi:	برگ نو
Polonès:	Ligustr pospolity
Portuguès:	Alfeneiro/Alfena / Alfenheiro / Ligustro / Santantoninhas / Santoninhas/alfaneira, alfaneiro, alfeheiro, alfena, alfeneiro, alfenheiro, alfeninheiro, cascafilgueiro, fiafeira, filseira
Rus:	Бирючина обыкновенная
Serbi:	Калина/Дивља калина / Европска калина / Обична калина/ Kalina/Divlja kalina / Evropska kalina / Obična kalina
Suec:	Vanlig liguster / Liguster
Turc:	Kurtbağrı
Txec:	Ртаці zob обесný/Ртаці zob
Ucraïnès:	Бирючина звичайна/Бирючина звичайна

NOTA: *Alheña*, o denominacions similars, venen de l'àrab *Al-hinna*. Però l'autèntica henna és la *Lawsonia inermis*, i s'empra encara avui per a tenyir el cabell, principalment

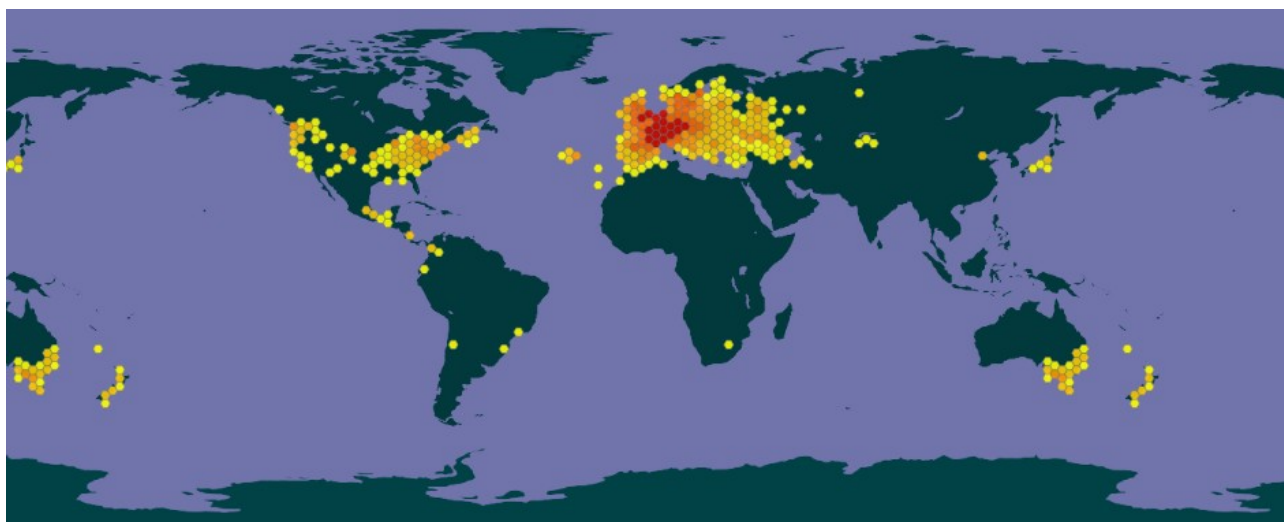
de color roig. Al poble d'Olivella (El Garraf), o almenys en el seu terme, sí hi ha aquesta planta, tot i que els habitants pensen que el nom del lloc deriva d'Olivera. Per altra banda, és curiosa l'equivalència entre el *privet* anglès (nom de la planta) i el *privet* rus (salutació molt informal). L'etimologia eslava ens diu que el mot *privet* deriva de "que se'n parli".

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

L'olivereta és un arbust normalment de 1.5 m d'alçària però que pot arribar als 3 m, de fulles oposades, decussades, enteres, glabres, lanceolades, coriàcies, quasi persistents però al final caduques, de flors blanques, oloroses, en raïms atapeïts terminals, i fruits negres al madurar, rodons, de 6-8 mm. Les flors són bisexuades, actinomorfes, tetràmeres. Estams 2 inclosos i adnats a la corol·la amb anteres amb 2 teques de dehiscència longitudinal. Pol·len tricolporat. Carpels 2 fusionats, ovari súper, bilocular, amb 2 òvuls pènduls per cada lòcul, de placentació axial. Òvuls amb un sol tegument i amb la nucel·la amb poques cèl·lules. Estil únic acabant en estigma bifid. Nèctar segregat pels òvuls. Inflorescència de panícules terminals de perfil oval-piramidal, densa. Corol·la de 4-6 mm, de color blanc crema, gamopètala, més o menys obcònica o en embut, amb 4 lòbuls en forma de caputxa, i tub menys llarg que els lòbuls. Calze gamosèpal, petit (1 mm), campanulat amb 4 lòbuls. Escorça de color gris castany verdós llisa, amb lenticel·les d'1 mm, arrodonides o el·líptiques travessades. Branques joves amb pubescència diminuta. Les fulles són més arrodonides com més basals siguin. Pecíol de 2 mm. Limbe de les fulles basals de 12 × 16 mm. Limbe de les fulles apicals: 10-15 × 30-40 mm.

La família de les Oleàcies, que compta amb unes 600 espècies agrupades en uns 29 gèneres, es distingeix per les flors gamopètals, superovàriques anisostèmones, el fruit en drupa o baia. En el cas del gènere *Ligustrum* el fruit és en baia. La sotstribu (dins la tribu *Oleeae*) de les *Ligustrinae* es distingeix per l'ovari amb 2 òvuls pènduls a cada lòcul.

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

És espècie típica europea, i de la part més occidental de l'Àsia, i del Magreb; introduïda a Amèrica del Nord, SE d' Austràlia, i a jardins del Japó. Es fa a marges de boscos i de bardisses de l'alzinar i les rouredes, preferentment sobre sòls calcaris amb saó, no massa rics en nutrients però on no hi hagi res de salinitat; arriba fins a uns 1300 m snm. Solen acompanyar-la:

Brachypodium sylvaticum
Clematis flammula

Coriaria myrtifolia
Cornus sanguinea

Crataegus monogyna
Euphorbia amygdaloides

Hedera helix
Prunus spinosa
Pteridium aquilinum

Rosa canina
Rosa sempervirens
Rubia peregrina

Rubus ulmifolius

A Catalunya es troba arreu, llevat de a les planes àrides i a l'alta muntanya. A la península hispànica es pot trobar dispersa arreu excepte al terç SW.

HISTÒRIA I ESOTERISME

La planta era coneguda pels clàssics del segle I: PLINI II, VIRGILI, DIOSCÒRIDES.

Per a NICHOLAS CULPEPER (segle XVII), el «privet» és planta regida per la Lluna. S'empra per rentar nafres, reduir inflamacions i estroncar secrecions. L'oli on s'hagin macerats les seves flors al sol és molt bo contra les ferides inflamades, i ple mal de cap per excés de calor. El destil·lat aquós o hidrolat de les flors refreda, asseca i desinflama, el ventre, l'estómac, la matriu, ja sigui pres ja sigui aplicat per fora. També va bé quan es treu sang per la boca o per altres parts i contra el llagimeig als ulls.

Relació entre Sant Cugat del Vallès i l'Olivella: SANT CUGAT era un home fort, alegre, i que atreia moltes amistats. Un germà seu era SANT FELIU. Germà potser no en sentit estricte, sinó simbòlic. Ambdós varen morir com a fruit de la persecució de DIOCLECIÀ, l'any 304. Provenien de Tunísia. Al segle VI, es constatà la tradició de "*spargere ligustri*" a la seva tomba. És a dir, adornar-la amb branques d'Olivella. Varen passar pocs anys des de la degollació de Sant Cugat, al poble homònim ara del Vallès Occidental, el 304, fins al reconeixement oficial del cristianisme com a religió de l'imperi romà (313). El simbolisme de l'Olivella pot ser doble: com a triomf dels homes forts i honorables, d'una banda, i com a planta que malgrat sigui tallada i retallada, torna a brotar. Aquesta devia ser la intenció dels cristians companys de Sant Cugat. A més, la planta tant es troba a Tunísia com a Catalunya. Les baies ens recorden la sang dels màrtirs, però l'olor de les flors, la glòria celestial.

PROPIETATS MEDICINALS

- amargant
- antiinflamatòria FLO
- astringent FLO FUL ESC
- deshabituant del tabac (glopejant aigua de les fulles)
- immunoestimulant (incrementa el nombre de cèl·lules auxiliars T)
- laxant ESC
- vulnerària

USOS MEDICINALS

- amigdalitis FUL FLO
- ciàtica FLO + oli UE
- diarrea
- estomatitis
- hemorràgies
- kraurosis FUL
- leucorrea FUL
- mal de cap
- nafres a la boca FUL
- nafres d'evolució lenta petites FRU
- remei general FUL
- tumor d'úvula FUL
- ulls que llagimegen

ALTRES USOS

- L'aigua de les fulles s'empraven per netejar ferides o simplement com sabó.
- El suc dels fruits, de color blau/violeta, s'emprava per a acolorar alguns vins, i també, simplement, com a tinta per escriure.
- L'escorça s'emprava per a tenyir la llana de groc verdós, amb alum com a mordent. Els fruits la podien tenyir de violeta morat, també amb alum com a mordent.
- Les rames s'empraven per pegar els nens molt petits.
- És planta decorativa, amb flors d'olor agradable, que pot fer tanques als jardins i patis de les cases. Resisteix molt bé tota mena de terrenys i molt en especial la poda intensiva.
- Els branquillons s'empraven per fer cistelletes.
- Sembla cert que les corones dels guanyadors en els concursos clàssics d'atletisme eren fetes amb branques d'Olivella, a més de lloret i olivera.

POSSIBLE TOXICITAT

Intoxicació amb les baies: en nens petits ja només 5 baies poden donar lloc a basques, diarrees, i mal de panxa. Més de 10 baies poden donar lloc a convulsions nervioses, depressió respiratòria, hematúria i fallada renal. Per contacte amb la pell poden donar lloc a dermatitis irritativa.

DOSIFICACIÓ (segons JEAN VALNET)

Per ús intern cal emprar les fulles en decocció: 50 g per litre. Fer-ho bullir només 1 minut. Deixar reposar 15 minuts. Beure'n dos gots al dia.
Per ús extern, convé emprar la decocció més concentrada i combinar les fulles amb arrel de Malví.

PRINCIPIS ACTIUS I EFECTES FISIOLÒGICS

- **àcid behènic** ESC
- **àcid behènic:** a l'escorça. Cosmètic.
- **àcid siríngic** ESC
- **àcid siríngic:** a l'escorça. Antioxidant a 30 ppm (IC40)
- **cinchonina**
- **ligulina:** als fruits (matèria colorant)
- **malvidina-3-glucòsid** FUL
- **mannitol:** a l'escorça. Contra el glaucoma, inflamacions, nefritis, malaltia de REYE, espasmes, cucs intestinals. I com a edulcorant, per prevenir mutacions, i oxidacions per radicals lliures. És diürètic, i laxant.
- **resina** ESC
- **siringina:** a la fulla. Baixa la tensió, és adaptogen, antipirètic. Rebaixa la resposta immunitaria, per la via del complement. Rebaixa l'estrès. És neurotròpic y tònic.
- **taní:** a les fulles i a l'escorça (6-10%). Contra cucs intestinals, bacteris, càncer, diarrea, disenteria, intoxicació hepàtica, SIDA, hipertensió, mutacions, pèrdua de grassa, nefritis, radicals lliures (antioxidant només amb 1/3 de l'activitat de la quercetina), tumors (via xantina-oxidasa i ornitina-descarboxilasa), nafres, virus, càries (via la glucosil-transferasa), immunitat disparada, oxidació de les grasses. Els tanins poden ser psicotròpics, i IMAO (anti-Parkinson).

ESPÈCIES SIMILARS (* les més comunes)

La única que es considera nadiua d'Europa és *Ligustrum vulgare*. La majoria de la resta, tot i que hi viuen per haver estat plantades als jardins, son originàries de l'Àsia més oriental.

De les 50 espècies que conformen aquest gènere, les més emprades com a medicina son:

- *Ligustrum glomeratum*: bosses de pus.
- *Ligustrum ibota*; tònic com el cafè, berrugues.
- *Ligustrum indicum*: magolaments, diürètic, odontitis.
- **Ligustrum japonicum*: bactericida, tònic com el cafè.
- ***Ligustrum lucidum*: mal de cap, refredat, restrenyiment, sordesa, debilitat en la visió, debilitat en la musculatura de l'esquena, febre, hepatitis, insomni, reuma, palpitations, envelliment, nefritis, tumors, vertigen.
- *Ligustrum obtusifolium*: diürètic, hemostàtic.
- **Ligustrum ovalifolium*: diürètic, hemostàtic.
- *Ligustrum robustum*: contra el mal de dents.